

RADIKALSKI GLASNIK

ORGAN NARODNE RADIKALNE STRANKE.

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Wolfova ul. 1/I. — Naročnina: celoletno Din 25, polletno Din 12, četrletno Din 7.

„Napredna koncentracija“ in NRS

Ivan Podržaj.

V zadnjem času se pojavljajo zopet večalimanj uvaževanja vredni glasovi o potrebi nekake »napredne koncentracije« v Sloveniji. Ti glasovi pa so topot — v sedanjih kritičnih razmerah za marsikatero napredno slovensko stranko — nekoliko drugačni, dasiravno prihajajo od vedno iste strani oziroma istih oseb v našem političnem življenju. Čeprav igrajo pri tem tudi osebe važno in morda celo odločilno vlogo — kar se je že ponovno pokazalo — ker je v gotovih slučajih politika neločljiva od njenih nosilcev oziroma od metode in taktike, katero predstavljajo posamezni politiki — politično udejstvovanje posameznikov in strank brez etičnega temelja ne more imeti trajnih uspehov — ne bomo imenovali nobene osebe, dasi bi bili v to upravičeni že z ozirom na zadnje polemike v našem dnevnem časopisju.

Govoriti hočemo splošno z načelnega in programatičnega stališča Narodne radikalne stranke z ozirom na »napredno koncentracijo« oziroma na pregrupacijo »naprednih« elementov v Sloveniji.

Da bomo na jasnem, je treba predvsem pravilno pojmovati besedo »napreden«, ki so jo zanesli v naš politični slovar nacionalni protiklerikalni elementi. Značilno za sedanje propagatorje »napredne koncentracije« je dejstvo, da izhajajo posredno ali neposredno iz vrst preddesetletnih »liberalnih« taborov, ki so bili morda takrat z ozirom na »klerikalne« grupacije umljivi in potrebni. Pojem liberalnosti v tem smislu so zamenjali z »naprednostjo« in bi radi koncentrirali vso neklerikalno politiko pod to besedo, ki je pa zelo nedoločen pojem. Napredni so tudi socialisti, narodni socialci in tudi kmetijci, ki ob raznih priložnostih poudarjajo, da so za vero in cerkev. Prvotno so hoteli napredni propagatorji vse te različne skupine spraviti pod skupno rubriko »naprednih« strank. Ko pa to ni šlo in ne more iti — ker naprednost še ni politika — bi radi sedaj nekateri razdrli to, kar že obstaja pod pojmom svetovnega naziranja in državne politike ter ustanovili novo napredno grupacijo, ki naj bi po njihovem mnenju tvorila ono koncentracijo državotvornih elementov, katere bistvena politika naj bi bila protitež SLS, ki pa bi vzlic temu bila »napredna« po vzgledu marčne in pomarčne avstrijske dobe.

Ne oziraje se na netaktno opazko, ki je padla te dni, češ naj bi se bivši pristaši NNS — sedanji zvesti člani NRS — pridružili naprednemu pokretu, ki se je baje pričel v Sloveniji na strani sicer spoštovanja vrednega gospoda, ki je nezadovoljen s politiko Pribevičeve skupine in ki sedaj zastopa pri nas politiko sedanjega min. predsednika, bivšega narodnega radikalca, je treba ugotoviti, da je delitev političnih strank na »naprednjake« in »klerikalce« ne samo zastarela, temveč tudi neprimerna za naše politične razmere v svobodni nacionalni državi. Boj za svetovno naziranje ne sme imeti mesta v politiki. Slovenski naprednjaki t. j. večji in manjši svobodomiselniki so zakrivali sami, da je razvoj klerikalne politike ali političnega klerikalizma zavzel tako široke dimenzije v njihovo škodo, ki je v naših razmerah obenem v škodo državnega in narodnega edinstva.

Ker bi nekateri radi tudi Narodno radikalno stranko spravili pod rubriko »napredne koncentracije« — o tem se more eventuelno govoriti, izključen pa je vsak razgovor glede nekake pregrupacije, ki jo sanjajo še lanskoletni boritelji za koncentracijo v omejenem smislu, ki pa so se letos iz njim samim znanih razlogov preorijentirali v skrajne nasprotnike NRS — je treba tudi v tem oziru jasnosti. Narodna radikalna stranka, kot parlamentarna politična skupina, je napredna v smislu velikih ameriških ali angleških strank, je svobodomiselnica, toda ne v pomenu slovenskega političnega naprednjaštva, je državna stranka, ki presoja vse pojave samo z državnega stališča. Kar se tiče vere in cerkve, kolikor sta ta dva činitelja v zvezi z državo, stoji na načelnem stališču, da sta vera in cerkev kulturna in moralna sila, ako ne posameznikov, brezdvomno pa širokih mas t. j. ljudstva, kar dokazuje potek zgodovinskih političnih dogodkov. Zato hoče NRS, da se države in verske organizacije medsebojno podpirajo, da vlada med njimi sporazum in da more cerkev izpolnjevati izven političnega življenja svoje kulturne in moralne naloge. NRS se ne bavi z vprašanji svetovnega naziranja, zato ni in ne more biti ne »napredna« in ne »klerikalna« v smislu pojma slovenske politike, ki se še vedno ni osvobodila ne z ene in ne z druge strani preučevanja vere v politiko in nasprotno.

Posebno glede slovenskega naroda ne more Narodna radikalna stranka slediti takozvanim slovenskim političnim naprednjakom. Slovensko ljudstvo je v veliki večini globokoverno — kar dokazuje ravno tudi sugestivni upliv duhovščine na mase v političnih vprašanjih — in to dejstvo mora vsak resen politik upoštevati. Kdor je naprednjak z ozirom na svetovno naziranje ali svobodomislec, naj uveljavlja svoja načela na znanstvenem in kulturnem polju, v javnem, zasebnem in družinskem življenju, sploh izven politike. Kakor je napačno naziranje, da je treba »klerikalizem« pobijati s politiko, tako je napačna tudi trditev, da praktično ni mogoče ločiti vere od politike, kar naj bi dokazovalo šolsko vprašanje. Država mora skrbeti za primeren pouk in za pošteno patriotsko vzgojo. Država ni upravičena, da bi silila vzgojo otrok v tej ali oni veri, ako stariši tega nočejo. Pa tudi nasprotno ne, ako ni po volji staršem.

S tem je dovolj razjasnjeno stališče Narodne radikalne stranke z ozirom na »naprednjaštvo« in »nazadnjaštvo« v slovenski rabi besede. Implicite pa je tudi že označeno, na kakšni podlagi bi bila mogoča »napredna koncentracija« z NRS, brez katere je danes vsaka taka koncentracija v najboljšem slučaju le trenutna.

Narodni radikali z zadoščenjem jemljemo na znanje ugotovitev, da so napredni Slovenci po osvobojenju zašli na kriva pota, kar dokazujejo organizatorične, časnikarske in politične pogreške naprednih strank. (Besedo »napreden« rabimo v slovenski rabi.) Njihovo krivo pot pa dokazuje predvsem nadvlada političnega klerikalizma nad slovenskim narodom. To spoznanje je važno zlasti v sedanjih predhodnih situacijah, ki ne odgovarjajo dejanskim potrebam naroda in države. To spoznanje je načelnega značaja in velike vrednosti, ker prihaja iz uvidevnosti in razvojne nujnosti.

Spoznanje, da Slovenci nismo in ne moremo biti država zase, da ne smejo vsled do sedanje slabe politične orientacije trpeti v bodoče interesi slovenskega naroda, da je treba likvidirati s preteklostjo, da je treba definitivno računati z dejstvom enotne države in da se bodo naše vsestranske razmere izboljšale le tedaj, ako se bodo Slovenci politično udeleževali v nacionalnem in državnem smislu, da je cepitev državi in narodu udanih Slovencev samo v škodo napredka in razvoja države in slovenskega naroda, pomeni odločen

korak k razčiščenju in končni konsolidaciji naših političnih razmer.

Stališče in program Narodne radikalne stranke glede države, naroda, monarhije, ustave, vere sta znana. NRS kot največja državna stranka Srbov, Hrvatov in Slovencev ni nasprotna koncentraciji v korist države, toda ona je za koncentracijo samo na načelih svoje državne politike, katere glavne smernice so izražene v vidovdanski ustavi. Vsaka druga koncentracija je izključena, kaj šele nekaka pregrupacija v smislu nezadovoljnih s Pribečevičevo skupino, ki so obenem nasprotniki Narodne radikalne stranke! NRS mora iz načelnih razlogov odklanjati vsako koncentracijo po pravoslavnem, katoliškem, židovskem, turškem, materialističnem, ateističnem i. dr. svetovnem naziranju. Edina možna koncentracija Slovenije je koncentracija nacionalnih elementov na programu Narodne radikalne stranke. Ne sme se pa pozabiti, da NRS ni samo nacionalna in ljudska, temveč tudi socialna, da kot taka stremi tudi po koncentraciji socialno šibkih slojev.

Propagatorji »napredne koncentracije« naj ne pozabijo političnega dejstva državnega in narodnega edinstva, ne smejo pa tudi pozabiti, da smo Slovenci proletarski narod z zdravim umom in instinktom, ki bo prej ali pozneje našel pravo pot v poštenem in temeljitnem delu za socialno enakopravnost v enotni južnoslovanski državi.

Radikali in državno edinstvo

(Iz govora bivšega ministra g. Marka Trifkoviča.)

Radikalna stranka ni za pokrajinske avtonomije. In ne samo radikalna stranka — člani radikalne stranke Srbi, Hrvati in Slovenci — smelo morem reči, srbski narod ni za pokrajinske avtonomije. Tudi del Hrvatov in Slovencev, ki se je spoznal z razvojem posameznih držav, ne bo za avtonomije. Zakaj mi Srbi nismo za pokrajinske avtonomije? Zato, ker smo se potem, ko smo vstvarili svojo državo leta 1804 pod junaškim Karađordjem in pozneje pod Milošem Velikim, borili na desno in levo, da očuvamo malo Srbijo, ki je nastala iz beograjskega pašaluka, in da jo počasi ojačimo in povečamo. Videli smo, kako težko je držati malo in slabo državo med velikimi in lačnimi sosedi. Zato hočemo, ko smo vstvarili to veliko državo, ohraniti tako veliko in močno, ki naj bo garancija za varnost vseh njenih državljanov in vseh plemen.

Avtonomije in federacije so nevarne. Avtonomija je nevarna za nas tudi zato, ker imamo tri vere, različno zgodovino, razne kulture. O avtonomističnih tendencah je zelo lepo govoril sedanjí zunanji minister, ki je rekel: Ne bojimo se avtonomij, toda bojimo se njihovih tendenc.

Tendence avtonomij pa je ona živa sila, ki neprestano teži za odcepitvijo od svojega telesa.

Državno edinstvo je ustvarjeno in radikalna stranka se bo trudila z vso svojo močjo, da se to vstvarjeno edinstvo ohrani do konca.

Radikalna stranka in novi režim

Glavni organ naše stranke »Samoprava« piše:

Koalicijska vlada g. Pašića je smatrala, da zahtevajo interesi države ter državnega in narodnega edinstva odgovor ljudstva v osnovnem vprašanju, v katerem so izvestni od ljudstva izvoljeni poslanci zapustili svoje stališče in zavzeli smernice, s katerimi bi bili težke izvoljeni, ako bi na takem programu zahtevali ljudsko zaupanje. Gotovi oportunistični razlogi so opredelili krono, da ni sprejela te Pašićeve zahteve ter je izrazila željo, da bi se sestavila vlada, ki bi mogla delati s sedanjim parlamentom, ki pa bi čuvala one temeljne elemente državne ureditve, ki so izraženi v ustavi. Tako je prišlo do Davidovičeve vlade, ki naj bi poskusila delati s parlamentom. Toda sestava tega kabineta je jasno pokazala, da je nemogoče uresničiti želje krone z ozirom na trvanje dosedanje smeri notranje državne politike. Davidovičeva vlada se je naslonila na predstavnike avtonomističnega mišljenja slovenskih klerikalcev in bosanskih spahovcev. Davidovičeva vlada je zašla v popolno odvisnost od Radičeve skupine, ki v dvojni smeri ogrožuje obstoj in integriteto kraljevine. Z ene strani zahteva Radić posebno Hrvatsko z druge strani pa bi rad vso državo usmeril v boljševičko-kmečko gibanje ter je zato stopil v zvezo z boljševičko inernacionalo v Moskvi. Da bi oslabil vpliv srbskega deia naroda, deluje Radić sporazumno z inozemstvom na odtujevanje Črnogore in Makedonije, na raznarodovanju Vojvodine v korist Madžarov in Nemcev ter na širjenju komunističnih in defetističnih struj.

Zabeležili smo vse te pojave, ki spremljajo Davidovičevu vlado. Z dokumenti v roki smo ugotovili lažnjiv polčraz, v katerem je g. Davidović, ki je glavni pomagač pri napadih na integriteto kraljevine. G. Davidović mora pred krono na vse načine upravičevati svoje zadržanje, ki ni v soglasju z njegovimi obljubami, ki jih je dal, ko je prejel oblast. G. Davidović je dolžen pojasniti kroni vzpostavitev pokrajinske uprave v Zagrebu. Upamo, da bo storil to verjetnejše in iskrenjeje nego je to skušal g. Nastas Petrović, ko je dal javnosti neresnično poročilo o razlogih za ta ko-

rak. Celokupno blokaško časopisje je demantiralo g. Petrovića, ministra za notranje zadeve. Mislimo, da g. Davidović ne bo imel toliko poguma, da bi pred krono ponovil, kar je rekel g. Petrović.

Poleg svoje odgovornosti pred krono nosi g. Davidović odgovornost tudi pred narodom. G. Davidović je bil izvoljen od ljudstva z mandatom, da čuva državno ustavo in da dela pri njeni izvršitvi. Ljudstvo ni poverilo g. Davidoviću svojega zaupanja zato, da danes v družbi Stjepana Radića ter drugih separatistov in partikularistov razdira temelje državnega edinstva. In ker se danes jasno vidi, da namerava g. Davidović in njegovi tovariši izvršiti še močnejše potresljanje v državi, se radikalni stranki vsiljuje dolžnost, da zapusti svojo vlogo opazovanja in kritike in da preide v pravo odprto borbo z vsemi onimi, ki javno ali tajno rušijo vse ono, kar je ustvarjeno z najtežjimi in najdragocenejšimi žrtvami. Radikalna stranka se ni nadala, da bo morala pričeti tako borbo, toda vočigled nevarnosti, v kateri se nahaja država, je dolžna — ako hoče ostati zvesta svojim tradicijam, svojemu programu, svojemu poklicu in svoji besedi, dani ljudstvu — najresnejše razmišljati o vseh sredstvih in vseh načinih za poraz tega republikansko-boljševičkega in separatistično-protinarnodnega režima.

Tekom septembra se sestaneta. Glavni odbor in poslanski klub radikalne stranke radi dogovora o tej akciji in radi borbe, ki se mora energično pričeti. Ta borba se bo vodila na dveh frontah: v parlamentu in med ljudstvom. Naša stranka bo v parlamentu uporabila vsa sredstva, da prepreči kršenje ustave in da prepreči peklenske načrte separatistov in boljševikov. Med ljudstvom bo radikalna stranka priredila po vsej kraljevini velika zborovanja, na katerih bo slišen odločen in močen protest proti sedanjemu režimu. Tudi se pretresa vprašanje o sklicanju velikega mitinga vseh pristašev radikalne stranke in vseh prijateljev narodnega edinstva. Naši prijatelji širom države naj vzamejo to na znanje in naj se pripravijo za predstoječo borbo. Ta borba je neizogibna, ako se nadaljuje ono, kar se je pričelo in kar preti obstoju države.

Iz notranje politike

: Dalmatinski radikali o situaciji. G. Pašić je prejel iz Splita sledečo brzojavko: Delegati dalmatinskih strankinih organizacij pozdravljajo svojega voditelja in so pripravljeni pod njegovim vodstvom vzdržati borbo za edinstvo in napredek države. Okrožna odbora Narodne radikalne stranke v Šibeniku in Splitu.

: Nečuvstvo! Radikalni klub je prejel iz Bosne brzojavko, v kateri mu poročajo, da so muslimani naznanili Srbom, da ne sme nihče proslaviti prestolonaslednikovega rojstnega dneva. Brzojavka vsebuje vprašanje: hočemo li krvavo proslaviti prvo obletnico rojstva našega prestolonaslednika, ali naj se pokorimo terorju?...

: Spor med vladnimi demokrati. Na seji Davidovičevega, demokratskega kluba je g. Davidović naglašal, da so zahteve HRSS sprejemljive ter da upa v možnost sporazuma. Toda večji del demokratskih poslancev je bil drugega mišljenja. Izjavili so, da so Radiću že »dosti dali« in da se dalje ne more iti. Zahtevali so, naj g. Davidović to sporoči Radiću v imenu vlade, četudi bi Radić iz tega izvajal posledice. Nekateri poslanci so pretili, da bodo, ako bo Radić še nadaljeval nadzorovalno politiko, prestopili v Pribečevičevo skupino.

: Kriv je mnogo tudi Pribečević. Na radikal-skem shodu v Čortanovcih je govoril g. Lazar Šuvaković, ki je izvajal med drugim: Iz zadnjih volitev radikalna stranka ni izšla tako močna, kakor bi bilo treba ter se je morala sporazumevati z ostalimi strankami. Z demokrati se je sporazum, žal, ponesrečil. Tudi z Radićem se radikali niso mogli sporazumeti in je prišlo do homogene radi-

kalne vlade. Ko so prišli radičevci v narodno skupščino, so šli radikali v opozicijo, ker jim ni do oblasti, temveč za kralja, ustavo in vobče za načela. Radikali ne bodo nikdar pristali na cepitev države. Trajen sporazum je mogoč samo s srbskim narodom, katerega predstavljajo samo radikali. O korupciji ne morejo govoriti člani sedanje vlade, ki so prvi korupcionisti. Da je prišlo do sedanje vlade je mnogo kriv tudi Pribečević, ki to danes počasi uvideva.

: Vlada proti lastni deklaraciji. Davidovičeva vlada je v svoji deklaraciji izjavila, da bo odstavila nekvalificirane in nepoštenne uradnike. Sedaj pa se je premislila. Potom svojega časopisja namreč poroča, da se je pokazala potreba, spremeniti to izjavo, češ »da so še mnogi uradniki nasprotniki sedanjega režima«. To pa samo zato, ker so se mnogi uradniki drznili dvomiti v dolgotrajnost sedanje vlade. Poštenost in kvalifikacija sta torej za novo vlado brez pomena. Vlada naj ne pozabi pri svojem delu prislovce: Kdor od spodaj breg podkopava, bo najprej sebe zakopal!

: Nemci proti nacionalnemu uradništvu. Pod Davidovičevu vlado je vse mogoče. To dokazuje tudi zahteva novosadskega »Deutsches Volksblatt«, da se mora med državnim uradništvom, ki je v ogromni večini nacionalno, izvršiti temeljito čiščenje. Daleč smo prišli!

: Posledice sedanjega režima. V Topuskem se je te dni 109 vojaških novincev uprlo prisegi kralju. Ko jih je zato poveljstvo vojnega okrožja pozvalo na odgovor, so vsi od prvega do zadnjega odgovorili, da nečajo priseči zvestobe kralju, ker je sedaj republikat!

Širite naš list!

Pašićeva „velikosrbska politika“

Nasprotniki naše skupne države in Narodne radikalne stranke obtožujejo kaj radi g. Pašića, češ da vodi velikosrbsko politiko in da se je za to politiko boril tako pred kakor med vojno.

Svrha te kampanje je želja, da bi se v narodu zmanjšalo zaupanje v veličastno delo, ki ga je vstvaril g. Pašić!

Dokazati hočemo, da v tej kampanji proti voditelju Narodne radikalne stranke ni niti sence resnice, o čemur pričajo dokazi, priobčeni v listih, ki so med najhujšimi nasprotniki g. Pašića in radikalne stranke.

Dr. Nikola Stanojević je v sarajevskem »Narodu« priobčil svoje spomine iz l. 1914. Za časa atentata na Fr. Ferdinanda je bil s skupino bosanskih izletnikov v Skoplju. V Beogradu je naletel na nekaj izletnikov, ki se še niso smeli vrniti domov. Dr. Stanojević piše: Na željo prijateljev sem šel k g. Pašiću, tedanjemu predsedniku vlade, da mu razložim položaj in da ga prosim za svet, kaj naj storimo. G. Pašić je svetoval, naj se vsi vrnejo domov razen mene ter je izrazil željo, naj se mu javim, čim bo položaj jasnejši. Tako sem ostal v Srbiji.

Nato poroča o svojih razgovorih z dr. Smolako in o akciji glede sestanka dalmatinskih in bosanskih politikov, ki se je vršil januarja 1923 v Splitu v stanovanju dr. Trumbića. Tedaj je bilo sklenjeno:

1. Da za slučaj vojne ni nobene močne organizacije, ki bi mogla resno ovirati avstrijsko vojsko; 2. da obstoji zato edina možnost, da izvoljeni narodni poslanci pričnejo v inozemstvu z akcijo v smeri zedinjenja. Da se to doseže, moramo takoj izbrati osebnosti.

Dr. Stanojević končuje: Ko sem g. Pašiću o vsem tem poročal, je izrazil željo, naj odidem na vsak način v Rim, da vodim v sporazumu z dr. Trumbićem akcijo, za katero smo se odločili na splitskem sestanku. Odšel sem z g. Duš. Vasiljevićem. V novembru 1914 sem bil že v Rimu z dr. Trumbićem in

tedaj so se položili temelji za akcijo Jugoslovenskega odbora.

Zagrebska »Slobodna Tribuna«, ki je huda nasprotnica radikalne stranke, pa piše:

Atentat (na Fran Ferdinanda) je ta trenutek (za Jugoslovenski odbor) približal z nesluteno brzino. Sedaj je bilo potrebno, da pridejo posamezniki do prepričanja, da bo atentat zares izzval vojno.

Meštrović je veroval v vojno že od leta 1913 in sicer pod uplivom Nikole Pašića. Tega leta, ko se je Pašić v drugič vrnil iz Rusije, je bil Meštrović v Beogradu. Ker je imel priložnost, govoriti s srbskim premijerom zaupno, je izvedel od njega, do vlada v Rusiji trdno prepričanje, da Nemčija in Avstro-Ogrska ne bosta čakali, dokler se Rusija ne odloči, ampak da bosta same izzvale vojno.

Pašić je izjavil, da potrebuje Rusija za priprave še pet let. Ko se je Meštrović vrnil iz Beograda, je prinesel na Hrvaško in v Dalmacijo tudi dejstva, ki mu jih je zaupal Pašić kot prijatelju. Sporočil jih je kot svoje misli dr. Lorkoviću v Zagrebu, Supilu na Reki in dr. Trumbiću v Splitu. Že tu se govori o akciji v inozemstvu, ter se zdi, da se je v teh razgovorih porodila ideja: da je treba iti v inozemstvo.

Ko je Meštrović skušal vplivati na Trumbića, ga je spomnil na svoja prejšnja poročila. Ker je videl, da Trumbić še vedno dvomi v vojno, mu je izjavil, da omenjeno njegovo naziranje iz leta 1913, t. j., da bosta Avstrija in Nemčija izzvali eventuelen konflikt, ni bilo njegovo, temveč Pašićevo. S tem je dosegel, da je Trumbić pričel resneje presojati razmere. Sam Meštrović se je vrnil istega dne v Rim.

Že iz teh priznanj je razvidno, da je bil pravi ustanovitelj Jugoslovenskega odbora g. Nikola Pašić in da ne bi bilo brez njegove akcije delovanja v inozemstvu, če bi pa bilo, bi bilo brezplodno in brez smotra.

Sredstva nasprotnikov NRS

V boju proti Narodni radikalni stranki se najraje uporablja korupcija, ki se očita režimu radikalne in zadnje koalicijske vlade. Izmišljujejo se afere in laži v upanju, da se vedno najde kdo, ki brez dokazov verjame klevetam. Celo Stjepan Radić se poslužuje korupcije, da bi upravičil svoje separatistične načrte. Radić je šel še dalje in omejuje korupcijo samo na Srbijo in Beograd. Po njegovem na Hrvaškem ni korupcije in zato je tem bolj potrebna hrvaška država. Ta Radićeva trditev je preveč prozorna. Znano je, da v Srbiji nikdar ni bilo korupcije in da se je ravno bivša Avstro-Ogrska proslavila po svojem korupcionističnem sistemu, ki jo je držal pri življenju. Vsakovrstna korupcija je prišla v Beograd po vojni ter ni v nobeni zvezi s Srbijo in s srbsko moralno. Nočemo reči, da ima korupcija svoj izvor pri Hrvatih, ker je dobro znano, da korupcija kot socialna bolezen cvete brez ozira na plemenski značaj in na narodnost. Toda pravi izvor korupcije je v ostankih avstrijskih in madžarskih upravnih metod, ki so se po zedinjenju importirale v Beograd. Srbija sploh ni poznala sistema izvoznice, in največja korupcija se je razvijala ravno z izvoznici, ki so povzročile korupcijo v Srbiji. Vprašanje sekvestrov in njihovih nacionalizacij je prišlo v Beograd iz krajev izven Srbije in ako so se izvršile v tem oziru kake nepravilnosti, potem njihov izvor pač ni v Beogradu.

Toda nasprotniki so se oprli na besede korupcija, da ž njo na vsak način zadenejo Narodno radikalno stranko. Iz kakšnih razlogov se vodi borba, to dokazuje zagrebski »Hrvat«, ki piše med drugim v uvodnem članku (od 30. avg.):

»Glavni nasprotnik vlade je med Srbi radikalna stranka. Toda ta ni tako velik nasprotnik, kakor je nevaren s svojimi sredstvi. Na vladi je ležeče, da odvzame tem sredstvom radikalov vsako moč. Zdi se, da se ljudje okoli Davidovića tega zavedajo. Kajti najboljšo sredstvo je diskreditiranje onih, katerim so vedno na jeziku lepe besede o srbstvu itd. Najenostavnejši način pa je, da se dokaže, da ti ljudje ne mislijo iskreno, ko se poslužujejo svojih patriotskih fraz, ampak mislijo, kako bodo z njihovo pomočjo zopet prišli do oblasti in tako do svojih osebnih koristi. Zato je diskreditiranje glavnih radikalov radi korupcije najzanesljivejše sredstvo, da se ubije njihov ugled in se s tem odvzame moč njihovim besedam. Preostaja še eno sredstvo, namreč uničevanje Pašićevega ugleda, osebe, ki drži radikalno stranko zlasti med prečani.«

Iz teh besed je jasno razvidno, kakšnih ogabnih sredstev se poslužujejo nasprotniki, da bi diskreditirali Narodno radikalno stranko in njene prvake, ki jih ovirajo pri izvrševanju njihovih načrtov.

Srbski in slovenski kmet

Koliko stoletij je trpel naš slovenski kmet pod jarmom raznih tujcev, ki so izrabljali njegove pridne roke, da so mogli udobno živeti na njegov račun! Naš mirni in lojalni kmet je vse to prenašal, toda ni molčal. Zgodovina nam jasno kaže izraze njegove volje, izraze njegovega hrepenenja po svobodi. Odveč je govoriti o tem, ker smo se o tem vsi učili in ker so ti momenti neizbrisljivo zapisani v naših dušah. Žalostno je, da naš kmet-trpin ni nikdar našel iskrenega prijateljstva, iskrenega voditelja iz svoje srede, ki bi ga rešil iz sužnosti.

Tu moramo poudariti, da ni trpel samo naš kmet, temveč je vse te nesreče in morda še hujše in težje pretrpel njegov brat — srbski kmet. Srbski kmet je miren, deloven, dobrohoten in gostoljuben, toda samo, ako je svoboden. Slovenski kmet ima vse te vrline, samo ima eno slabo stran in to je, da je lahkovoren in preveč zaupljiv.

Srbski kmet je mnogo trpel. Zdaj so ga premagali Bolgari, zdaj Turki, toda vedno se je nadalje boril za svojo svobodo. Žalostna je bila njegova usoda po bitki na Kosovem polju na Vidovdan leta 1389. Turki so se posluževali raznih sredstev, da bi »pomirili« ubogo rajo, toda srbsko ljudstvo se je neprestano upiralo turškemu jarmu. Končno je prišel leta 1805 Kara Djordje Petrović, kmet iz Topole, boditi zavest zmage med srbskim ljudstvom. Pozneje ga je ljudstvo izvolilo za svojega voditelja, ki je leta 1812 vodil upor srbskega naroda, dokler ni prišlo osvobojenje izpod turškega jarma.

Tako se je otrešal srbski kmet tujega jarma in si ustanovil sam svojo kneževino. Vladar knez Mihajlo Obrenović je nadaljeval delo osvobojenja ter se je že pripravil, da zasede Bosno, ko ga je umorila avstrijska roka. Pozneje je imel srbski narod še dva vladarja iz doma Obrenovićev, ki sta hotela biti tirana, pa se jih je narod otrešal. Leta 1903 je prišel na prestol Karadjordjev potomec Peter I., ki je končno izpolnil želje vseh Jugoslovancev in je zedinil jugoslovanski narod v močno kraljevino.

Tako se je zgodilo, da so se razjedinjeni bratje našli v bratskem objemu, svobodi in kot gospodarji svoje zemlje. Sedaj je prišel čas, da se skozi stoletja razdruženi bratje spoznajo in da živijo v medsebojni slogi. Srbski in slovenski narod sta po večini kmečka. Razlika med njima je samo v vzgoji. Srbski kmet je bil vzgojen v borbi za osvobojenje vseh bratov, slovenskega kmeta pa je vzgajal tuji avstrijski režim, ki se je silno bal sloge Jugoslovancev ter je zato vzgajal Slovence in Hrvate kot Srbom sovražna naroda. Mnogo je kriva tega tudi rimska propaganda. Toda kri ni voda. Tako srbski kakor slovenski narod je rodil velikane, ki so razumeli to škodljivo delo ter so delovali za slogo.

Sedaj, ko živimo v svobodi, vidimo na žalost sledove avstrijske politike. Slovenski kmet se še ni osvobodil svojih napačnih voditeljev, ki sejejo znova seme razdora. Toda naš kmet vidi, vsaj velik del naših kmetov, da bi uresničenje novega razdora uničilo obenem njegovo svobodo. Srbski kmet gleda to razdorno delo z žalostnim srcem, spominja se globokih ran, ki mu jih je vsekala vojna za osvobojenje in trpi. Obenem pa pričakuje z zaupanjem, da se tudi njegov severni brat, slovenski kmet zave svojih dolžnosti, da izgine potem nevarnost razkroja, ki preti uničiti pridobitve stoletnih bojev za osvobojenje srbskega, hrvaškega in slovenskega kmeta.

Napadi na g. Pašića

Gospod Nikola Pašić je bil radi svojega velikega političnega kredita tako v domovini kakor v inozemstvu in radi položaja, ki ga zavzema v Narodni radikalni stranki, vedno predmet najhujših napadov s strani nasprotnikov radikalne stranke. Vsi napadi pa niso mogli škodovati njegovemu velikemu političnemu kreditu, ker so jih odbijala njegova velika dela.

Tudi sedaj je isto. Najhujše klevete iz življenja padajo na g. Pašića, ki jih sprejema s stolično ravnodušnostjo.

V tem oziru je zlasti značilen sledeči slučaj:

Neki propadli diplomat je še za časa vojne lansiral kleveto, češ, da je g. Pašić skušal skleniti separatni mir s sovražnikom. Za časa vojne se g. Pašić ni niti zmenil za to kleveto, ker je bila njegova korektnost napram zaveznikom izven vsakega dvoma.

Isto kleveto je nedavno ponovil Radić. Kakšna pokvarjenost! Habsburški lakaj Radić obtožuje danes g. Pašića pred neinformiranimi ljudmi, da je hotel skleniti separatni mir z onimi, za katere se je boril sam Radić!

Resnica pa je ta: g. Pašiću so s sovražne strani res ponudili separatni mir in ga povabili na jug, da bi mu sporočili konkretne predloge. Gospod Pašić pa ni niti odšel in ni niti zvedel za te predloge.

Besede velikega Strossmayerja

V času, ko se sklicujejo razni separatisti celo na velikega Strossmayerja, da bi podprli svoje trditve, se nam zdi umestno, spomniti našo javnost na značilne besede biskupa Strossmayerja o slogi in edinstvu Srbov in Hrvatov.

Belgijski list »Le XXe Siecle« (v Bruslju) je priobčil 3. junija 1903 sledečo vest z Dunaja:

Urednik »Zeita« je šel v Djakovo, da se razgovori z odličnim jugoslovanskim patriotom, starim skoraj 90 let, g. Strossmayerjem glede upora, ki vznemirja Hrvatsko skozi dva meseca.

G. Strossmayer se ni hotel izjaviti o nemirih, temveč je očrtal položaj s splošnega stališča. Izjavil je:

»Mi južni Slovani se ne odrekamo svoji bodočnosti ter smo sklenili, razvijati se v duhu starodavnih tradicij in ohraniti svojo individualnost. V sled zveze Nemcev in Madžarov smo na slabšem, toda to stanje ne bo trajalo večno. Nobena politična zveza ni večna.«

Iz razgovora g. Strossmayerja je razvidno, da se ni odrekal idealom celega svojega življenja: vstvaritvi velike jugoslovanske države, ki bi jo tvorili skupno vsi Srbi in Hrvati! —

»Hrvati in Srbi — je rekel — so en narod, deli jih samo vera in zgodovinski razvoj. Toda te razlike morajo prenehati in tako bodo izginile tudi ovire tesne združitve, čas in vztrajnost nam bosta več koristila nego plamen strasti in revolucije.«

Pristaši in somišljeniki,
zahtevajte v vseh javnih lokalih radikal-
sko časopisje!

Zahtevajte v vseh kavarnah in gostil-
nah »RADIKALSKI GLASNIK«.

Pokret Narodne radikalne stranke Radikalom in nacionalnim Slovencem

Vse naše krajevne organizacije, zaupnike in posamezne člane naše stranke prosimo, da bi vedno razvijali živahno agitacijo za vpis v Narodno radikalno stranko.

V to svrhu je potrebno pri vsaki priliki poudarjati, da so z malimi izjemami skoro vsi programi dobri, da pa se jih skoro nobena stranka ne more držati, ker nima toliko moči v dosego svojih ciljev.

Največ moči ima mogočna NRS, ki dosledno deluje za konsolidacijo države.

Pozivamo naše člane k podrobnemu organizacijskemu delu za ideje NRS, kateri je najbolj pri srcu ureditev težkih razmer v državi, to pa zato, da bo mogla NRS še bolj uspešno vršiti svoje sveto delo. NRS je namreč tista stranka, ki je vedno vodila politiko širokih mas, tako da je v njej v smislu njenega širokogrudnega statuta odločeval tudi zadnji poljedelec, delavec in obrtnik, ter uveljavljati svoje pravice.

NRS ni nikdar vodila politike praznih fraz in obljub, temveč politiko resnega dela. Zato jo napadajo njeni nasprotniki z različnimi izmišljotinami, ki so preračunjene na demagoške učinke.

NRS je v Sloveniji, obstoječa iz Slovencev, sestavni del Narodne radikalne stranke Srbov, Hrvatov in Slovencev in nosi kot taka slovensko plemensko obiležje v bratskem obljemu s pristaši Srbi in Hrvati.

Kdor hoče braniti svoje pravice in dobrobit svojega stanu, naj stopi v NRS in se tu bori, kajti vsako kričanje v strankicah in grupah je brezplodno.

V kratkem se izvršijo v notranjepolitični situaciji važne spremembe, pri katerih bo igrala Narodna radikalna stranka prvo in odločilno vlogo. Radi tega je nujno potrebno, da pristaši narodnega in državnega edinstva ne odlašajo, temveč da se takoj priključijo v stranko.

Velik napredek NRS v Sloveniji nam daje garancijo, da bo NRS v doglednem času absorbirala male strančice in uravnala politično življenje v dobrobit države in vsakega posameznika.

Blokaški epigoni

Iz več krajev nam poročajo, da vršijo sumljivi politični elementi med državnimi nameščenci tajno propagando za izstop iz naprednih nacionalnih strank in da agitirajo zlasti proti Narodni radikalni stranki. Pri svoji agitaciji se poslužujejo predvsem lažnjivih in izmišljenih poročil ljubljanskega »Slovenca« in drugih klerikalnih listov.

Med temi sumljivimi elementi so v prvi vrsti neznačajni blokaški epigoni, t. j. nepošteni politični tipi, ki so se iz osebno-materialnih in drugih podobnih razlogov kar čez noč prodali sedanjemu začasemu režimu.

Opozorjamo naše pristaše in somišljenike, kakor tudi vse druge nacionalne in napredne državne nameščence na to propagando ter jim svetujemo, naj ostanejo zvesti svojim idealom in naj vestno izpolnjujejo svoje službene dolžnosti. Zavedajo naj se, da so državni uradniki in da so kot taki v službi države in ne začasnega režima.

Ako pa se zgodi, da bo vlada preganjala kralju, državi in narodu zvesto uradništvo, tedaj naj si blokaški epigoni in njihovi zaščitniki dobro zapomnijo, da pride kmalu dan plačila. To jim sporočajo radikali.

Organizacija NRS v Ljubljani.

Poljanski okraj: Redne pododborove seje se vršijo vsak drugi petek v pisarni Mestnega odbora ob 20. uri.

Št. Jakobski okraj: Redne pododborove seje se vršijo vsak petek ob 20. uri pri »Lozarju«.

Krakovsko-trnovski okraj: Redne pododborove seje se vršijo vsak prvi in tretji petek v mesecu ob 20. uri.

Dvorski okraj: Redne pododborove seje se vršijo vsak četrtek ob 20. uri v pisarni Mestnega odbora.

Spodnja Šiška: Redne pododborove seje se vršijo vsak drugi petek ob 20. uri pri »Valjavcu«.

— Redna seja mestnega odbora NRS v Ljubljani je v torek 16. septembra ob 20. uri v strankini pisarni, Wolfova ulica št. 1-I.

— Tajništvo NRS v Trbovljah posluje vsako soboto od 18. do 20. ure v društveni sobi gostilne Volkar na Vodah. — Kdor ima kako željo, prošnjo ali pritožbo, naj se oglasi v tajništvu. Tukaj se lahko vplača članarina in naročnina na radikalne liste in se sprejemajo priglasitve nanovo vstopivših. — Opozorjamo vse člane, da točno vplačujejo naročnino za »Radikalni Glasnik«. Kdor nima polžnice, jo dobi v tajništvu, a le v zgoraj navedenem času.

NRS in inteligenca.

Novosadska »Zastava« ugotavlja, da inteligenca ponekod ni zadovoljna z radikalno stranko, češ »kaj bomo mi delali v stranki, kjer so sami kmetje.« List pravi: Kaj moremo za to, če je pa radikalna stranka narodna kmečka stranka, gotovi gospodje bi pa najbrže radi postali baroni Ljube Davidoviča in podobne gospode! Točno.

Sirite radikalni tisk!

Na »Radikalni Glasnik«, ki prinaša službene vesti in objave vseh organizacij NRS v Sloveniji, morajo biti naročeni vsi naši člani.

Stavlja se vsem strankinim organizacijam v dolžnost, da skrbijo za širjenje našega lista.

V vseh kavarnah, čitalnicah, društvih, brivnicah in drugod naj zahtevajo naši člani »Radikalni Glasnik«.

S širjenjem našega tiska se širijo naše ideje ter se deluje za dobrobit naroda in države. V vsakem krajevnem odboru naj se ustanovi propagandna sekcija, ki naj skrbi za širjenje našega tiska. Te sekcije naj bi nabirale tudi naročnino za »Radikalni Glasnik«.

Sirite naš tisk, ki nudi vsakomu poleg službenih obvestil tudi zabavno čtivo.

Da se ne pozabi

»Vol ima rog...« Slovenski radičevci so silno užaljeni, ker po njihovi lastni izjavi nobena stranka v Mariboru ni upoštevala »slovenskih kmečko-delavskih republikancev« glede občinskih volitev, ki se vršijo ta mesec. V sled tega fatalnega neupoštevanja in vsled še fatalnejšega dejstva, da nimajo svoje liste, se morajo slovenski radičevci vzdržati volitev! Kako že pravi naš župančič: »Vol ima rog — če natanko premislimo: dva! Sune te z njim, a nanj trobiti — ne zna.«

»Pravoslavni patron slovenskih avtonomistov.« V isti številki, kjer pravi o zmago slovenske misli, piše »Avtonomista«, da ima pravoslavna cerkev svetnika svetega Avtonoma, katerega god je 14. avgusta. Tako so prišli slovenski avtonomisti do svojega srbskega patrona!

»Od zla jezika muka velika.« »Slovenec« je svoječasno na dolgo in široko pisal o korupciji, ker je prejšnja vlada dovolila Orjuni 50 odstotkov popusta na železnici. Sedaj pa poročajo iz Beograda, da je prometno ministarstvo, ki ga vodi klerikalni minister, dovolilo 50 odstotkov popusta na železnicih udeležencem orjunaškega zleta v Novem Sadu...

Zapiski

Krasna vlada!

Kakšne so razmere med posameznimi vladnimi strankami, priča tudi napad v Radičevem »Slobodnem domu« na kongres slovenske agrarne mladine, ki se je vršil te dni v Ljubljani.

Radič napada svoje zaveznike v vladi — zemljoradnike z vladnimi plačanci, z neresnostjo, z gosposko lažnjivostjo in gosposko podlostjo, s kapitalističnimi spekulanti in gosposkimi praznoglavci itd.

Tudi med Davidovičevimi demokrati in zemljoradniki je lepa sloga. Na seji demokratskega kluba je sporočil Davidovič, da zahtevajo zemljoradniki svojega človeka za velikega župana v Somboru. Demokrati so to zahtevo gladko odklonili.

Res, krasna vlada »sloge in sporazuma«!

Maslo na glavi...

Te dni so objavile »Novosti«, glasilo znanega zemljoradniškega poslanca Joce Jovanoviča-Pižona, katerega je svoječasno Akademija znanosti zasledila pri falzifikatu, nekaj imenik novinarjev, ki so kot uredniki listov prejšnjega režima dobivali, baje državno podporo iz nekega posebnega fonda. Koliko je ta imenik resničen, bo brezdvomno dokazala objektivna preiskava...

Da pa se vidi moralna kvalifikacija tega lista, ki hoče pobijati korupcijo, je treba vedeti sledeče: V blagajni ministrstva za zunanje zadeve je shranjena priznanica te-le vsebine:

»Izplačajte prinašatelju 3000 frankov.«
25. VIII. 1924. Dr. V. Marinković, l. r.
Prejel sem 3000 — tritisoč frankov iz blagajne ministrstva za zunanje zadeve.
25. VIII. 1924. M. M. Milošević, l. r.
glavni urednik »Novosti«.

Stališče NSS do drugih strank.

V »Novi Pravi« piše dr. Ivo Politeo med drugim:

»Zato nas je vse zelo skrbelo, ko so pred dvema mesecema strašilo volitve, in sicer take volitve, ki bi jih vodila Pašič in Pribečević. Tedaj bi bilo zares najnaravneje, da bi skušali za volitve osnovati socijalistični blok. Ali vsi vemo, kako so se naši komunisti obnašali napram temu bloku — tako, da so na zapoved iz Moskve raje podpirali črne klerikalce, kakor da bi bili šli z ostalimi socijalisti. S socijalnimi demokrati? Tudi ne glede na toliko število njihovih frakcij (zlasti v Sloveniji) in na njihovo šibkost, so oni taki dogmatiki, da vedno zahtevajo prisego na Marxa, pri tem ko mi, narodni socijalisti ravno zato obstojimo, ker mislimo, da je mogoč socializem tudi izven Marxa. Od nemeščanskih strank bi prišli v poštev še edino zemljoradniki; no, tu bi bilo treba še odstraniti zelo velike razlike, ki nas ločijo v ustavnem vprašanju. Koalicija z meščanskimi strankami (kakor n. pr. z demokrati, klerikalci in radikali) pa je vsakemu socialistu vedno zelo nesimpatična in se more le v slučaju skrajne potrebe in izjemamo izbrati kot manjše zlo, oziroma kot še edini izhod iz večjega zla.«

To smo zabeležili kot politični kronisti.

Socijalni vestnik

s Nezaposlenost v Dalmaciji je vsled gospodarske krize vedno večja. V Splitu je več sto delavskih družin brez vsakih sredstev.

s Nezaposlenost na Poljskem. Poljski državni proračun vsebuje postavkov 6 milijonov zlatov za nezaposlene. V Dombrovi je nezaposlenih 6000 rudarjev, ki prejema državne mesečne podpore 144.000, v Czenstohovem pa se je minuli mesec izplačalo nezaposlenim 56.000 zlatov.

s Deseturni delavnik je ponovno uveden v poljski republiki.

s 35 urno tedensko delo za delavce so uvedli v Avstraliji.

Podpirajte naš tisk!

Apeliramo na vse naše trgovce in industrijce, da objavljajo vse svoje inserate v »Radikalnem Glasniku«, ki je edino naše glasilo v Sloveniji.

S pomočjo obširne in velike organizacije naše stranke se here »Radikalni Glasnik« v vseh krajih naše kraljevine in radi tega imajo inserati v našem listu prednost pred vsemi drugimi slovenskimi listi.

Razen tega je v interesu trgovskih in industrijskih podjetij, da se z inseriranjem v našem listu podpira naš tisk, kar je največja dolžnost vsakega našega člana.

Iz vsega sveta

Zasedanje Društva narodov.

Oči vsega sveta so obrnjene v Zenevo, kjer je bilo, kakor smo že na kratko poročali, odprto V. zasedanje Društva narodov. Z upravičenimi nadami, toda tudi z upravičeno bojaznijo zre danes svet na ta mednarodni parlament, kjer skušajo državniki 54 narodov najti pot k trajnemu miru. Ni ga naroda, ki bi ne želel živeti v miru, toda, kakor je spremenljiva človeška narava, tako niso stanovitne tudi socialne tvorbe, ker so zgolj ljudske tvorbe, in ako hočemo, da zavladna na svetu mir, so potrebna jamstva.

In ravno glede teh jamstev iščejo državniki v Zenevi primerna pota. Nekateri vidijo jamstvo v splošni razorožitvi, drugi v garancijskih pogodbah, tretji pa so mnenja, da je edina pot k trajnemu miru obvezno razsodišče. Vsako mnenje ima nekaj zase, vsako pa tudi nekaj proti sebi. Katero bo zmagovalo? O tem se zaenkrat še ne da sklepati, ker še niso spregovorili zastopniki vseh 54 držav, ne da se pa tudi, ker ni v Društvu narodov treh držav, brez katerih sodelovanja in pritrditve pa je vsak sporazum nepopolen, da ne rečemo celo iluzoričen. Te tri odsotne države pa so predvsem Nemčija, Rusija in v gotovem oziru tudi Amerika, ki še vedno nezaupljivo gleda na Društvo narodov kot na nekako institucijo britanskega imperija. Vsekakor pa sinemo po uspešni londonski konferenci pričakovati, da zasilje v bližnji bodočnosti solnce svobode in sicer one svobode, ki omogoči človeštvu, da izkoristi plodove svojega umstvenega dela v človeški blagor, ki bo po besedah angleškega premierja dopustila, da se sprejme podmorniki in rušilci v trgovske ladje, pospešujoče blagostanje narodov.

Z ozirom na ta vprašanja bo zanimivo slišati mnenje obeh najodličnejših državnikov ženevskega zborovanja. To sta voditelja angleškega in francoskega naroda, Macdonald in Herriot.

Macdonaldov govor.

Macdonaldov govor je bila pesem miru in sprave. Po uvodnih besedah je ob splošni tišini naglasil, da je angleško javno mnenje uverjeno, da je bila zadnja svetovna vojna v resnici zadnja vojna. Toda danes žal tega ne moremo trditi. Nevarnost obstoja še vedno v tem, da se smatra problem varnosti za vojaški problem, ker se varnost narodov še vedno opira na vojaško silo. Toda čas bi bil spoznati, da je to laž, ki nas ne sme zazibati v sladak san.

V svojem nadaljnjem govoru se je Macdonald dotaknil garancijske pogodbe in izjavil, da je odgovorila angleška vlada k temu vprašanju negativno, ker garancijska pogodba nikakor ne more biti poslednja želja in tudi ne zadnja beseda. Z vsopostavitvijo vojaških zvez bi nastopilo stanje leta 1914. Tako nevarnega načrta pa angleška vlada nikakor ne more sprejeti. Društvo narodov bi moralo v gotovem oziru nadomestiti garancijsko pogodbo. Društvo narodov naj bi bilo ono jamstvo, miru, ki si ga žele narodi zagotoviti potom raznih političnih zvez. To pa ni nedosegljiva želja in morda, da se uresniči že v bližnji bodočnosti. K temu je seveda potrebno, da so vse države članice Društva narodov. Kar se tiče Amerike je res, da je stala v zadnjih letih nezaupno ob strani, vendar je gotovo, da je storila že marsikatero uslugo Evropi. Tudi Rusija je že stopila na polje mednarodnih pogodb in za Nemčijo ni več onih ovir, ki so obstojale pred londonsko konferenco.

V vprašanju razorožitve ne smemo biti idealni, marveč realni politiki. Edino sredstvo, da se zavaruje mir je razsodišče. Ustanove naj se razna razsodišča, ker ne gre samo za spore v političnih, marveč tudi v pravnih vprašanjih. Pred ta mednarodni forum bo stopiti vsakemu, ki se bo čutil prizadetega in tu naj odgovarja krivec za storjene krivice. Za to ustanovo je seveda potrebna prehodna doba, kajti današnji rod je otrok vojne.

Končno je Macdonald omenil, da vsebuje že pakt o Društvu narodov razne določbe glede razsodišča. Treba je samo po začetni poti naprej in izpopolniti, kar je vsled spremenjenih razmer potrebno. V svojem apelu na male narode, pa je Macdonald izjavil, naj se nikar ne vdajajo nevarnim iluzijam, da je pisana pogodba vse, kajti prva katastrofa bi uničila vse, bodisi s paktom ali brez njega.

Govor Herriota.

Ob silni napetosti delegatov je govoril drugi dan Herriot. Zanimanje za njegov govor je bilo velikansko, ker je gotovo, da je francoski narod prvi, ki je najbolj interesiran na varnost. Herriot je dal temu tudi primeren izraz in naglasil, da bo storila Francija vse, da se prepreči katastrofa. Mali narodi imajo pravico, da se postopa z njimi

z enako obzirnostjo. Herriot je ugotovil, da je pakt o Društvu narodov združil vprašanje jamstev z onim o razorožitvi. Upa pa, da bo mogoče z dobro voljo preiti preko mrtve točke, na katero se je po mnenju nekaterih dospelo. Postopanje potom razsodišča pozdravlja Francija z veliko simpatijo. Francija ne želi uničevati, marveč ustvarjati. Vendar razsodišče samo ne zadostuje. Ne sme namreč priti do tega, da bi postalo razsodišče za narod, ki je postopal v dobri veri, zanika.

V tesni zvezi z razsodiščem mora ostati vprašanje jamstev. To smo dolžni dati onim, ki še danes žalujejo za svojimi dragimi.

Oba govora so sprejeli delegati z velikim navdušenjem. Kar se tiče Male antante, komentirajo češkoslovaški listi Macdonaldov govor tako, da je ostal v okviru pacifistične ideologije, ki jo zasleduje velika država, za posebne razmere malih držav pa ni pokazal posebnega razumevanja.

Govor dr. Beneša.

Zanimiv je tudi govor češkoslovaškega zunanjega ministra, ki je med drugim izjavil, da je kljub obligatoričnim klavzulam še vedno mogoče, da se države tajno oborožujejo. Kljub obligatorični pogodbi o razsodišču so stopile države v krvavo vojno. Zakaj? Ker je podpisani pogodbi manjkala dana beseda. Potrebno je torej zaupanje, da se bo to, kar se podpisuje tudi držalo. Potrebne so torej sankcije. S tem je minister Beneš načel vprašanje, ki je že o priliki pogajanj za ustanovitev stalnega mednarodnega razsodišča v Haagu delalo največje preglavice in ki še danes ni rešeno. Sicer predvideva pakt o Društvu narodov neke sankcije, toda te so žal samo na papirju.

Navedli bi lahko še nekaj drugih govorov, toda že iz teh je razvidno, kako težke probleme je treba rešiti. Pesimisti so trdno uverjeni, da je »večni mir« iluzija in stremljenje po njem plod krutosti zadnje svetovne vojne. Kakor danes so se tudi po raznih prejšnjih vojnah pojavljala slična stremjenja, ki so tu pa tam dovedla do prestanemu trpljenju sorazmerne dobe miru, da so pa poznejši rodovi, kljub temu posegli po orožju, ker so bili samo ljudje. Po našem mnenju so ti črnogledi na napačni poti, prav pa imajo oni, ki trde, da zavladna na svetu mir, ko bo prerojeno človeštvo, ko prodré duh prosvetljenosti tudi v srca milijonov onih narodov, na katere danes Evropa pozablja. Je žalostna tolažba a resnična, vse drugo so in ostanejo samo pobožne želje, ki lahko rode začasne, ne pa tudi trajnih plodov. Mi samo želimo, da bi bila ta začasnost kar najdaljša.

Kriza fašizma.

Mussolinijeva vlada in njeni prijatelji so upali, da se bo z najdvižijo Matteottijevega trupla zboljšal položaj, v katerem se nahaja Italija že nad dva meseca. Toda prevarili so se. Opozicija je še bolj razdražena in v fašistovskem taboru je ogorčenje doseglo višek.

Mussolinijev položaj so otežkočili predvsem njegovi lastni pristaši. Rimski listi, ki so na strani vlade, se bavijo v glavnem z neplodnimi polemikami. Listi, ki bi radi ugotovili Rossijevo nedolžnost, sumničijo po vrsti ostale Mussolinijeve tovariše.

Ljudstvo je vznemirjeno zlasti radi slabega gospodarskega položaja. V velikih mestih se je življenje silno podražilo. Ljudstvo je v velikih skrbih, kaj bo pozimi, ako vlada ne ukrene ničesar proti draginji.

Časopisje poroča dnevno o krvavih spopadih med fašisti in njihovimi nasprotniki. Javno mnenje je popolnoma indiferentno napram vprašanju parlamentarnega dela. Ustanovitev nove klerikalne stranke, ki naj bi pomagala Mussolinijevu režimu, ni razburila nobenega. Matteottijev umor in draginja sta danes glavni vprašanji italijanske politike.

Nemiri na Kitajskem.

Kitajska je malokateremu dobro poznana država. Kdor hoče pravilno razumeti dogodke na Kitajskem, si ne sme predstavljati države, urejene po evropskem načinu. Na Kitajskem vladajo približno take razmere, kakor v Evropi tekom srednjega veka. Medsebojno so si v lasih razni pokrajinski generali, osrednja vlada je brez vsake moči, roparske tolpe ogrožajo življenje in lastnino. Nekateri vidijo glavno oviro za slabost centralne vlade v pomanjkanju denarja, s katerim bi mogla plačevati svoje uradništvo in vojsko. Ker pa je v kitajskih obmorskih mestih precej evropskih, japonskih in ameriških državljanov, so bile te države v svrhu zaščite njihovega imetja in življenja prisiljene poslati v kitajske vode svoje bojne ladje. Tako je pred Šangajem okoli 18 ladij teh držav.

Tedenske vesti

— **CENJENIM DOPISNIKOM IN PRIJATELJEM.** Ker je naš urednik g. Ivan Podržaj odšel na daljši dopust in ga ne bo v Ljubljani, prosimo cenj. dopisnike in prijatelje, naj za časa njegove odsotnosti ne pošiljajo dopisov na njegov naslov, temveč na uradno pošto. Obenem opozarjamo dopisnike, da morajo biti vsi dopisi namenjeni za tekočo številko, najkasneje vsak torek v uredništvu. — Uredništvo »Rad. Glasnika«.

— **Nj. Vel. kralj za vojvodo Paljoša.** Na povratku iz Peči je zvedel kralj za napad na vojvodo Paljoša in da leži v Skoplju v bolnici, kjer se zdravi. Kralj mu je poslal v znak svojega spoštovanja in priznanja, ki ne velja samo njemu, temveč vsej nacionalni organizaciji v Južni Srbiji, ki se hrabro bori proti bolgarskim banditom. Kralj je tudi odredil njegov prenos v vojaško bolnico, kjer je prevzel bolnikovo zdravljenje sanitetni general in znani operator Jordan Stajić. Vojvoda Paljoš se že od l. 1922 bori proti bolgarskim banditom. Pred par dnevi je prišla iz Bolgarske četa 17 banditov s Stojanov Vardarskim na čelu, ki je prekorčila Vardar pri Demir-Kapiji. Naši kmetje so o tem takoj obvestili oblasti, ki so poslane za njimi poleg orožnikov tudi Paljošev oddelek, ki jih je hitro našel v gozdovih Tikveniških planin. Naši so ubili tri bandite, dva pa so ujeli. Iz maščevanja so poslali Bolgari nekega bandita, ki je imel nalog, da ubije vojvodo Paljoša, ki pa je ostal pri življenju, dasiravno je težko ranjen na glavi.

— **Prestolonaslednikov rojstni dan 6. t. m.** se je praznoval po vsej kraljevini na svečan način. V vseh cerkvah so se vršile službe božje in blagodarjenja.

— **Pomiloščenje.** Ob priliki rojstnega dne prestolonaslednika Petra je podpisal Nj. Vel. kralj obsežno pomiloščenje raznih kaznjencev.

— **Pašičev povratek v Beograd.** Ko se je g. N. Pašić vračal od pogrba svoje sestre iz Zaječarja v Beograd, ga je ljudstvo na vseh postajah navdušeno pozdravljalo, dasiravno se ni vozil v ministrskem vozu. Mnogi so prišli na kolodvor z zastavami in so vzklikale: Živel v blagor domovine! Ko pa se je malo pred in za njim vozil min. predsednik g. Davidović v ministrskem vozu, ni bilo nobenega, ki bi ga pozdravljali!

— **Kaj bo storil g. Korošec?** Pri prosvetnem ministru dr. Korošcu je bila deputacija iz Bečejja, ki je energično zahtevala, da mora ostati bečejska štiri razredna srbska gimnazija, ki jo namerava vlada spremeniti v nemško gimnazijo.

— **Občinske volitve v Kočevju.** V nedeljo 7. t. m. so se v Kočevju vršile občinske volitve. Za mandate so se potegovali štiri stranke, od katerih je dobila lista 1. Radikalni zvezani z demokrati 140 glasov (7 mandatov), 2. Šeškova lista, na kateri so bili združeni narodni socialisti, Nemci in drugi malkontenti v občini 60 glasov (2 mandata), 3. Nemška gospodarska lista 194 glasov (9 mandatov), 4. Delavska lista SLS 144 glasov (7 mandatov). Narodna radikalna stranka je torej izvojevala častno zmago. Njena zmaga je tem večja, ako pomislimo, da je tekmovala še s tremi drugimi strankami.

— **Norveški konzulat v Zagrebu.** Norveška vlada je imenovala g. Ernesta Ružičkega za honorarnega konzula. Norveški konzulat v Zagrebu je na Jelačićevem trgu št. 26 in obsega delokrog Hrvatske, Slavonije, Slovenije in Dalmacije.

— **Malopoznat Ministrstvo za trgovino in industrijo** je prepovedalo v okolici ljubljanskega in mariborskega okrožja uporabo vseh žigov, znakov in varstvenih znamk domačih tvornic, ki se poslužujejo v svojih znakih avstrijske ali madžarske krone ali grbov.

— **Usoda bivšega komunističnega poslanca.** Arelacijsko sodišče v Beogradu je potrdilo obsojbo bivšega komunističnega poslanca Pavla Pavlovića na eno leto ječe.

— **Obsojen komunistični voditelj.** Pred ljubljanskim sodiščem je bil obsojen Herman Delpin, uradnik Okrožnega urada za zavarovanje delavcev in vodja komunistov na Vrhniki, radi javnega zaničevanja zakona o zaščiti države na dva meseca zapora, poostrenejša s postom vsak teden.

— **Slovenska društva v Italiji** zopet dovoljena. Italijanski notranji minister je zopet dovolil vzpostavitev svoječasno suspendiranih slovenskih kulturnih in drugih društev. Vsako društvo sme sedaj obnoviti svoje delovanje. Naši ljudje v Južni Srbiji so pozdravili z veseljem to rešitev.

— **Obdavčenje orožnih listov.** Glavno ravnanje posrednih davkov je odredilo, da se plačati od 15. novembra 1923 naprej za vsako kolektorsko leto od vsakega komada strelnega orožja, za orožni list po 50 Din. Ta pristojbina se bo izterjale za vse orožne liste, ki so bili izstavljeni po 15. nov. 1923.

— **Pri pošli Predvor** je otvorjena javna telefonska govornica za medkrajevni promet.

IZJAVA. V št. 23 našega lista je bil objavljen dopis iz Laškega, ki je vseboval napad na g. dr. Roša, odvetnika in župana v Laškem. Ker smo bili mistificirani, objavljeni napad lojalno preključimo.

— **Narodni blok za občinske volitve v Celju.** Za občinske volitve v Celju, ki se vršijo 28. t. m., so se združile Narodna radikalna, demokratska in Narodna socialistična stranka in so vstvarile narodni blok, katerega kandidatna lista obsega sledeče kandidate: dr. Hrašovec Juro, odvetnik (JDS); Gobec Drago, knjigovodja (NSS); Leskovšek Franc, trgovec (NRS); dr. Kalan Ernest, odvetnik (JDS); dr. Božič Anton, odvetnik (JDS); Rebek Ivan, tovarnar (JDS); dr. Dobovšek Rudolf, odvetnik (NSS); dr. Goričan Alojzij, odvetnik (NRS); Prekoršek Ivan, upravitelj bolnice (JDS); Mravljak Franc, profesor (JDS); Ferant Stefan, urar (NSS); Marčič Albin, arh. upr. sodišča (NRS); Vranjek Janko, uradnik drž. železnice (JDS); Ravnikar Ivan, trgovec (JDS); Bizjak Ivan, krojaški mojster (JDS); Kavs Ivan, brzojavni mojster (NSS); Strupi Franc, trgovec (JDS); Lesničar Janko, ravnatelj Zadr. zveze (JDS); dr. Rus Martin, drž. pravduka namestnik (JDS); Pirč Joško, trg. pomočnik (NSS); Selšek Ludvik, krojaški mojster (NRS); Pilko Ivan, sprevednik (NSS); Sirec Drago, trgovec (JDS); Majdič Josip, gostilničar (JDS); Koren Anton, drž. redar v pok. (NSS); Makso Wudler, učitelj (JDS); Modic Davorin, sodni oficijal v pok. (NSS); Borlak Josip, trgovec (NRS); Gruđen Mirko, bančni ravnatelj (JDS); Vidmar Franc, drž. redar v pok. (NSS); Thaler Milan, želez. inž. (NRS); Voglar Franc, nadučitelj (JDS); Šanc I., branjevec (NSS).

— **Namestniki:** Mastnak Martin, profesor (JDS); Cergol Janko, poštni poduradnik (NSS); Petek Ludvik, trgovec (NRS); Bizjak Joško, nadučitelj (JDS); Preič Anton, drž. redar v pok. (NSS); Stiglic Matija st., nadpoštar (NRS); Cvahte Anton, davčni upravitelj (JDS); Benkoč Josip, brzojavni mojster (NSS); Strmečki Rudolf, trgovec (NRS); Kranjc Ivan, knjigovodja (JDS); Cerkvenik Gregor, brzojavni mojster (NSS); Arh Andrej, preglednik fin. straže (NRS); Dolžan Fr., kleparski mojster (JDS); Jagodič Blaž, brzojavni mojster (NSS); Rabzelj Franc, sodni sluga (NRS); Pajk Karei, trgovec (JDS); Meznarič Ivan, poštni poduradnik (NSS); Gašper Iv., invalid (NRS); Robek Arton, gostilničar (JDS); Marvin Anton, drž. redar v pok. (NSS); Orešnik Filip, posestnik (NRS); Brožič Janko, trgovec (JDS); Smerdelj Jakob, sodni poduradnik (NSS); Šorli Ivo, žel. inž. (NRS); Kroflič Alojzij, mesar (JDS); Brodar Srečko (JDS); Vrbach Josip, žel. uradnik (NRS); Zabukovšek Maks, krojaški mojster (JDS); Drobek Alojzij, trgovec (JDS); Hudoklin Slavko, invalid (NRS); Arh Franjo, invalid (NRS); Mastnak Alojzij, trgovec (JDS); Zorko Anton, pisarniški predstojnik (JDS).

— **Kongres slovenske agrarne omladine** se je vršil te dni v Ljubljani. Kongresa se je udeležilo okoli 400 domačih omladincev, zastopnikov agrarnih zvez iz Češke, Poljske, Rusije in Lužičkih Srbov. Od Bolgarov so se kongresa udeležili bivši minister v vladi Stambolijskega Obov, bivši poslanik v Beogradu Todorov i. dr. Kongres je uspel dobro.

— **Sprejemanje pripravnikov v finančno kontrolo.** V finančni kontroli v Sloveniji je popolniti večje število pripravniških mest. Podrobne informacije prejmejo prosilci pri oddelkih finančne kontrole.

— **Nove vojašnice.** V vojnem ministrstvu pripravljajo načrte za zgradbo novih vojašnic v Štupu, Berovu in Vinkovcih. Za zgradbo teh vojašnic je odobren kredit 8.000.000 dinarjev.

— **Geometerska šola v Beogradu** sprejme letos 100 učencev. Šola traja dve leti. Učenci dobe mesečne podpore do 700 Din. Sprejemajo se kandidati, ki so dovršili vsaj šest razredov srednje šole. Vpisovanje je 1. oktobra, šolsko leto pa se prične 15. oktobra. Absolventi šole dobe plače po drugi uradniški kategoriji.

— **Jubilej razglednice.** Te dni je minulo 50 let, kar je prva razglednica prišla v promet.

Dopisi

d Radeče. Nenavadno predrzno tatvino je izvršil do sedaj še neznan zločinec v našem kraju. Tat je ukradel posestniku Antonu Koželju iz zaklenjenega hleva dveletnega junca, vrednega nad 5000 Din. Upamo, da bodo orožniki izsledili tatu, ki je najbrže v zvezi še z nekaterimi drugimi manj predrznimi tatvinami v našem kraju.

d Moravče. Zadnje čase vedno beremo o pogostih tatvinah po deželi. Tudi naš kraj postaja priljubljen gospodom tatom, ki krajejo kar na debelo. Tako so vlomili ponoči v trgovino Hinka Humra in so odnesli okoli 180 m raznega blaga, 70 m kontenine, več moških srajc in spodnjih hlač. Niti galanterijskemu blagu niso zaprinesli. Skupna škoda znaša okoli 30.000 dinarjev.

d Grosuplje. V nedeljo 14. t. m. se vrši pri nas ustanovni občni zbor Sokola. Po občnem zboru javna telovadba in prosta zabava.

d Kočevje. Posetnike zadnjega sejma so presenetili predrzni žepni tatovi. Izvršili so več tatvin. Med drugim so ukradli Mariji Malešič 3200 dinarjev, Mariji Krese 135 Din, Mariji Lakner pa tri hranilne knjižice in 237 Din gotovine. Našim ljudem bo treba po sejmih pač malo bolj paziti na svoje žepce, ker so žeparji zelo prebrisani tatovi.

d Mokronog. Topot pa ni drugih novic, kakor ta, da so neznan tatovi vlomili pri gostilničarju Slajpahu, kateremu so ukradli večjo vsoto denarja in več dragocenosti. Tudi na približek niso pozabili. Sploh se zdi, da se je tatinska tolpa že preveč razpasla po naši okolici in bodo morali orožniki podvojiti svoje dolžnosti.

d Laško. Minuli teden smo pokopali splošno priljubljenega sod. kancelista Henrika Kopača, ki je umrl nagle smrti. Pri prijateljskem razgovoru ga je zadela kap. Pokojni je bil zvest član Narodne radikalne stranke. N. v. m. p.!

d Iz Prevalj nam poročajo: Na Strojni se je zgodila velika nesreča. Posestnik Bertold je popravljal sprednji del svoje hiše. Da bi odstranil stare pregrtne stebre, na katerih je slonela hiša, je dvignil sprednji del hiše, ki pa ni dovolj podprl in se je hiša premaknila. Pri tem se je smrtno ponesrečil tesar Filip Gorenjšek, ki zapušča šest nepreskrbljenih otrok.

Nove knjige

L. Lipovec: Spodobni ljudje. I. Čisto rodoljubje, enodejanka. Splošna knjižnica št. 30. V Ljubljani 1924. Založila Zvezna tiskarna in knjigarna. Strani 36. Cena broš. Din 6.—

Pod skupnim naslovom »Spodobni ljudje« izide v založbi Zvezne tiskarne in knjigarne v Ljubljani v okvirju agilne »Splošne knjižnice« ciklus petero enodejank; Avtor L. Lipovec imenuje te enodejanske komedije. Ves ciklus »Spodobni ljudje« je idejno — enotna skupina četrto komedije — enodejank, ki se vrše pred svetovno vojno in enodejanskega epiloga, v katerem nastopajo osebe iz prejšnjih komedij po svetovni vojni.

Iz praktičnih razlogov in ker je vsaka teh petero enodejank zase zaključena enota, ki se lahko tudi samostojno uprži, je založba uredila izdaje tega ciklusa tako, da izide pod skupnim naslovom: Spodobni ljudje, vsaka teh petero enodejank v posebnem zvezku s svojim lastnim podnaslovom, in sicer v nastopni vrsti: I. Čisto rodoljubje, II. Roka roko... III. Živel! IV. Iskrena ljubezen in epilog: Prekvašeni svet v tekočih zvezkih »Splošne knjižnice« št. 30 do 34. Vseh petero zvezkov bo vezanih v skupno knjigo, a broširana se bo dobivala vsaka enodejanka posebej.

Prva teh komedij — enodejank »Čisto rodoljubje« je pravkar izšla kot 30. zvezek »Splošne knjižnice«. Enodejanka je drastična slika naših predvojnih, političnih in socialnih razmer, ki v mnogočem obstojajo še danes. Pozna se pisatelju, da je natančno in podrobno opazoval naše življenje, zato je satira, izražena v pristni, domači govorici, neprisliljena in dobro zadeta. Prepričani smo, da bo ta enodejanka, kakor tudi ostale štiri tega ciklusa zelo dobrodošla našim odrom. Šaj ti odr! posebno na deželi, toliko pogrešajo izvirnih krajskih igrokazov iz domačega življenja, ki ne povzročajo posebnih težav ne glede inscenacije ne glede oseb. Kakor čujemo, bo te enodejanke uprizorilo v letošnji sezoni tudi Narodno gledališče v Ljubljani. Neznatna cena borih Din 6.— za knjižico, bo omogočila vsakomur nabavo potrebnih izvodov. Omenjamo še, da avtorjeve pravice, posebno glede dovolitve vsakršnega uprizarjanja, zastopa založništvo »Zvezna knjigarna« v Ljubljani.

O B L E K E N A
O B R O K E
O. B E R N A T O V I Č
MESTNI TRG 5

Poravnajte naročnino!

Gospodarstvo

Podkovska šola. Obvezni polletni tečaj na drž. podkovski šoli na Selu pri Ljubljani se prične dne 1. oktobra t. l. Za vstop v tečaj je vložiti do 20. septembra t. l. pri upravi drž. podkovske šole na Selu pri Ljubljani kolekovano prošnjo ter ji priložiti: 1. rojstni list; 2. domovinski list; 3. zadnje šolsko izpričevalo; 4. učno izpričevalo; 5. ubožni list in 6. navedeno izpričevalo. Pouk v podkovski šoli je brezplačen. Učenci imajo prosto stanovanje v zavodu, dobivajo redne državne podpore, skrbeti pa morajo sami za hrano in potrebne učne knjige.

Živinski potni listi. Finančni minister je odredil, da se pobira od 1. septembra za vse obrazce živinskih potnih listov, ki so bili izdelani pred 15. novembrom 1923., pri prodaji po 0.10 Din za izdelavo obrazca; spodaj na prvi strani vsakega obrazca pa je treba natisniti besede: »Ta obrazec stane 0.10 Din«.

Odpovedana trgovinska pogodba. Grška vlada je odpovedala z našo državo sklenjeno trgovinsko pogodbo.

Izplačilo kupona 7 odstotnega državnega investicijskega posojila se vrši 15. oktobra pri blagajni finančnih delegacij in davčnih uradov ter pri bančnih zavodih.

Gospodarska kriza v Romuniji zavzema vedno širše dimenzije. Ako vlada v kratkem ne najame v inozemstvu posojila, bo morala začeti z inflacijsko politiko, ki bo mogla vprostiti romunsko valuto.

Žetev v Poljski je po poročilih iz Varšave letos za 30 odstotkov slabša nego lani. Najslabše rezultate izkazuje žetev v bivši Galiciji.

Vinska letina v Italiji bo letos manjša nego je bila lani. Po dosednji cenitvi bi znašal vinski pridelek 44 milijonov hl, lani pa je znašal 53 milijonov hl.

Izvoz lesa. V mesecu juliju je znašal izvoz stavbenega lesa iz naše države 11.59 ton v vrednosti 177.5 milijonov dinarjev. Največ stavbenega lesa je šlo v Italijo, potem v Madžarsko in Francijo. Lesa za kurjavo se je izvozilo v juliju 66.500 ton v vrednosti 18.9 milijonov dinarjev. Največ se ga je izvozilo v Madžarsko, v Italijo in Svico.

Izvoz jaje v juliju je znašal 1864 ton v vrednosti 41.6 milijonov dinarjev. Največ jajc se je izvozilo v Svico (za 23.9 milijonov), v Avstrijo (za 8.9 milijonov) in v Italijo (za 4 in pol milijona dinarjev).

Letošnja žetev. Po ameriških poročilih bo znašala letošnja svetovna žetev v splošnem več kakor lani.

Italijansko-avstrijska trgovina. V prvi polovici t. l. je Italija uvozila iz Avstrije blaga v vrednosti 272 milijonov lir.

Tobaka v Južni Srbiji bo letos 12.500 ton v vrednosti poldruge milijarde dinarjev.

Italijanski izvoz je znašal v prvi polovici letošnjega leta 1 milijardo 800 milijonov lir več nego lani v istem času.

Sladkorna pesa letos vsled neprestanega deževja ne bo tako dobra kakor lani. Sladkorna tovarna v Osljaku plačuje producentom za meterski stot pesa 2 in pol kg surovega sladkorja, t. j. okoli 28 dinarjev. Tovarna računa, da bo pridelala letos 1.3 milijonov meterskih stotov pese t. j. okoli 1300 vagonov sladkorja.

Uvoz italijanske moke. Zveza vojvodinskih mlinov je imela sejo, na kateri se je sklenilo, da se pošlje vladi spomenica, v kateri se bo zahtevala prepoved uvoza italijanske moke.

Nove sejske pristojbine v Ljubljani. Na ljubljanskem sejskišču so določene od 1. t. m. naprej pri dogonu sledeče pristojbine: od konja 10 dinarjev, od žrebeta 5 dinarjev, od vola 10 dinarjev, od bika 10 dinarjev, od krave 8 dinarjev, od telice 8 dinarjev, od telet in drobnice 4 dinarje, od prašičev pod 5 mesecev 2 dinarja, nad 5 mesecev 5 dinarjev.

Žetev v ljubljanskem okrožju. Zimne pšenice bo povprečno 9.64 met. stotov, jare pšenice

6.98, ozimnega ječmena 9.08, jarega ječmena 8.95 ozimne rži 9.7, jare rži pa 8.35 met. stotov.

Povišanje železniške tarife v Avstriji. Avstrijska vlada namerava z novim letom zvišati železniške tarife.

Dohodki poštne ministristva v l. 1923-24 so znašali 351.7 milijonov, izdatki pa 195.1 milijonov dinarjev.

Konjerejsko društvo za mariborsko okrožje. Konjerejski odsek Kmetijske družbe za Slovenijo, ki se je ustanovil takoj po osvobojenju, se je izpremenil s t. m. na podlagi sklepa občnega zbora za dne 27. III. t. l. v konjerejsko društvo za mariborsko okrožje. Tozadevna pravila so potrjena, ter vodi tekoče posle društva do prvega rednega občnega zbora dosedanjí odbor. Delokrog društva obsega ozemlje mariborskega okrožja. Sedež društva je začasno v Ivanjovcih.

Rafinerija olja. V Boki Kotski se ustanovi moderna rafinerija olja. Ustanovi se tudi tovarna za proizvodnjo mila iz oljnih odpadkov.

Dalmatinsko vino. Po zadnjih poročilih bodo pridelali letos v Dalmaciji okoli 540.000 hl vina.

Izvoz suhih gob iz Slovenije je znašal lani okoli 100 vagonov v vrednosti okoli 25 milijonov dinarjev.

Koroške pravljice

Žalik žene

Žalik žene ali žalne žene so znane povsod po slovenskem Korotanu. Stanovale so v votlinah in so ljudem skazovale razne dobrote. Po postavi so bile nadčloveške velikosti in so imele lepe dolge lase. Zgodilo se je tudi, da se je katera poročila s kakim kmetiskim fantom in je postala pridna gospodinja in skrbna mati.

Tako so nekoč v Rožu obhajali veselo svatbo, nevesta je bila lepa deva žalik žena. Pred poroko je nevesta stavila eno zahtevo, da ji ne smejo nikdar nasprotovati, nikdar ji česa odsvetovati ali se jeziti nad njo. »Izgovorim si, da smem storiti, kar hočem, nikdar me ne smete kregati,« je rekla. Ženin in starši so privolili, da ji bodo vedno pustili prostovoljo.

Žalik žena je postala pridna gospodinja. Nobeno delo ji ni bilo pretežavno, od jutra do večera je pridno delala. In vse se ji je posrečilo. Ali nikdar ji ni nihče česa ukazal ali odsvetoval. Svojemu možu je prinesla dva zdrava otroka, živahnega dečka in lepo tiho deklico. Vse je šlo po sreči.

Nekoč je šla mati v družbi obeh otrok onstran Drave. Ravno so bili sredi mosta, ko je mati kar naenkrat zgrabila deklico in jo vrgla v Dravo. Sama se je vrnila z dečkom domov in deček je povedal, kaj se je zgodilo. Domači so bili vsi iz sebe in tašča je bila vsa divja od jeze in togote. Surovo je zmerjala sinaho. Žalik žene pa se je polastila silna otožnost in je rekla: »Prelomili ste svojo obljubo. Zmerjali ste me, nič več ne smem ostati pri vas.« In odšla je. Žalosten je gledal mož za njo.

Deček pa je rasel in razodeval veliko nadarjenost. Zato je oče sklenil, da ga bo dal študirat. Iz kmetiskega fanta je postal duhovnik. Že se je bližal dan nove maše. Cela vas in vsa okolica sta slovesno praznovala oni dan. Ko pa so obhajali pojedno v domači hiši primicijantovi, je naenkrat stopila v sobo čudovita žena, se je približala novomašniku in mu podala zlato jabolko rekoč: »To ti pošilja tvoja mati za novomašniško darilo. Tvoji sestri gre dobro. Tedaj sem jo vrgla v reko, ker je zgodnja smrt boljša nego slabo življenje. Postala bi lahkomišelná malopridnica, če bi bila dalje živela.« -- In izginila je. Bilo je poslednjič, da je prišla v hišo, kjer je nekoč živela. Od tedaj je niso več videli. --

Živela je nekoč revna kmetica. V bližini njenega doma so stanovale žalik žene v

svojih votlinah. Ko je nekega jutra šla kmetica na polje, se je splazila žalik žena v njeno sobo in se vlegla v njeno posteljo. Ko se je kmetica vrnila domov, je videla spečo tujo deklico v svoji postelji. Tiho je pristopila k postelji in je poravnala dolge zlate lase, ki so zdrknili na tla, na posteljo. V tem se je deklica prebudila, je vstala, si je izdrla las iz svojih težkih kit in ga podala kmetici rekoč: »Obesi ta las na preslico in nikdar ne bo zmanjkalo prta (platna) v tvoji hiši. Samo pri preji ne smeš izgubiti potrpežljivosti.« Je rekla in izginila.

Kmetica je bila radovedna in se je takoj vsedla h kolovratu, in čudo! niti ni bilo konca! Kmalu je imela najlepšega prta v obilici in postala je premožna. Nekoč, ko je zopet predla, pa se je vznemljeno in je rekla: »Ali niti ne bo že enkrat konca!« Komaj je izgovorila, že je zmanjkalo niti in preslica je bila prazna. A kmetica je bila že toliko premožna, da je ostalo življenje lahko preživela brez skrbi.

Ponekod v Podjuni imenujejo Žalik žene tudi Žark žene. Stanujejo v Obirju. So bele deklice, ki se prikažejo ob rojstvu fantov ter povejo ob dvanajstih ponoči, kaj bo iz otroka. Glas imajo tanek kot senice in obleko belo kot sneg. Smejejo se tako, kot bi na orglice igral. Pridejo in izginejo kot duhovi. Stanujejo pa nad Vilštanskim slapom pri Galiciji (župnija nad Obirjem). Vidijo jih zdaj tu zdaj tam. --

V reberški okolici (Reberca je industrijski kraj blizu Železne Kaple) so imeli pri nekem kmetu še veliko rži za žeti. Ne daleč proč v skalnih votlinah so stanovale žalik žene. Kmetica pravi: »Če bi nam hotele žalik žene pomagati!« Svetujejo ji, naj poskusi. Kmetica res postavi več ren (latvic) kislega mleka na njivo, okrog in okrog mleka pa srpe. Drugo jutro je bila rž požeta in rene prazne. Žalik žene so pridne in potrpežljive.

Bilo je pozimi in sneg je pokrival zemljo. Neki kmet v Rožu se je vračal proti domu, ko je naenkrat zaslišal iz pečin onkraj Drave glas žalik žen: »Kmet, sej bob.« Kmet je bil ravno dobre volje, pa je šel in posejal cel piskrič (škafec) boba v sneg. Ko je drugo jutro zopet prišel na ono mesto, je videl ves prostor, ki ga je posejal z bobom, zarasel z zelenimi bobovimi stebli, a stročja na steblih ni zapazil nikakega. Tedaj je zopet zaslišal glas žalik žen, naj spusti svinje iz hleva. Tudi zdaj je ubogal lepe deve, in

REMINGTON



Mod.
12.

Brezslušni
ameri-
kanski
pisalni
stroj.

FRANC BAR, PISALNI STROJI
CANKARJEVO NABREZJE 5. TEL. 407

Bogata zaloga vseh v to stroko spada-
jočih potrebščin.

NAŠIM NAROČNIKOM.

Vljudno opozarjamo vse one naročnike, ki še niso poravnali naročnine, da to store čim prej, ako hočejo prejemati list v redu. Vsak radikal mora biti naročen na svoje glasilo. Uprava »Radikalnega Glasnika«.

svinje so se veselo cmakaje vrgle na zeleno krmo. Ko je kmet natančneje opazoval, je videl, da so vsa votla bobova stebila gosto napolnjena s semenom. Veselo je požel bob in ohranil žalik ženam hvaležen spomin.

Škopnjak

Po vsem slovenskem Korotanu poznaio Škopnjaka. To je zli duh — nekateri ga imajo za samega hudiča — ki se prikazuje v podobi goreče metle in se ga boji staro in mlado. Pripovedujejo o njem, da pride zvečer v podobi goreče metle in se vsede na hišno streho, če so kje pred praznikom delali predolgo v noč.

Goreči Škopnjak leti po zraku in se vse de vrh kakega drevesa ali grma, ki začne goreti in zgori. Kjer je sedel Škopnjak, se napravi trda kepa. Rad se vsede na kljuko pri vratih, na gnojni kup ali na tresko, poleno, ki je na obeh koncih obžgano. Navadno se prikaže v bližini hiše, kjer je kdo težko bolan in leži v zadnjih zdihljajih.

Če najde otroke na gnojišču, pri kljuki ob durih ali pri obžganem polenu, kamor se hoče vستي, jih zadavi. Male otroke, ki so še v povojih, umori kar v postelji. Da so otroci varni pred njim, je treba kljuko na durih in deco, ki je še v povojih, poškopiti z blagoslovljeno vodo. Če je kje že zgrabil otroka, more otroka rešiti človek le tedaj, če stoji na konoplji. Konoplja mora biti eno leto stara in je morala vzkaliti iz zrna, ki se je samo (slučajno) zasejalo.

Neki lovec se je vračal pozno zvečer z lova in je zapazil Škopnjaka na plotu. Bila je to pošast, od katere so letele iskre. Ustrelil je na Škopnjaka in tedaj je nastal strašen pok, da so prileteli ljudje iz hiš. Videč Škopnjaka, so hitro zbežali zopet v hiše. Drugo jutro pa o strahu ni bilo nobenega sledu.

Za zabavo

Subotiška policija je sklenila, da se neko nemoralno dekle izžene čez mejo. Nastas pa je odredil, da je to dekle moralno ter je preklical odlok subotiške policije. Sedaj ji bo Nastas najbrže poiskal še ženina!

Sarajevska policija je izpustila iz zapore nekoga Mariča ter ga proglasila za nedolžnega. Minister policije g. Nastas pa je telegrafično odredil, da se mora Marič zopet aretirati, ker so to zahtevali muslimanski poslanci. Vlada »sloge« dela s polno paro.

Lastnik: Konzorcij »Rad. Glasnika«.
Urednik: Ivan Podržaj.
Odg. urednik: Ivo Kisovec.
Tiska »Zvezna tiskarna«.

Sirite naš list!

JUHAN



Krepčajte otroke
in bolnike z »Juhanom«!

Vsak član Narodne radikalne stranke čita in naroči »Radikalni Glasnik!«.

Originalne (prave)
potrebščine (fixat,
preservat itd.) za
„Opalograph“

kakor tudi kompletne aparate dobite

samo

pri Lud. Baraga, Ljubljana,
Selenburgova ulica 6/I.

Kar ne veš, vprašaj

Univerzalni Informativni Biro

„ARGUS“

Knez Mihailova ulica 35. — Tel. 6.—25.

BEOGRAD

(Pasaž Akademije Nauka).

Popolnoma varno naložite denar v
Ljubljansko posojilnico

R. Z. Z. O. Z.

ki
posluje **v novo preurejenih prostorih**
Mestni trg 6 v Ljubljani Mestni trg 6

Vloge na hranilne knjižice in tekoči račun

obrestuje najugodnejše
ter jih izplačuje takoj brez odpovedi.

Večje vloge z odpovednim rokom obrestuje po dogovoru. Posojila daje le proti popolni varnosti proti vknjižbi na hiše in posestva ter proti poroštvu. Daje tudi trgovske kredite ter sprejema v inkaso fakture in cesije terjatev.